

سیدقطب به میراث کلام اشعری تعلق دارد/سیدقطب نسبتی با وهابیت ندارد

پارسانیا در همایش سیدقطب با بیان اینکه سیدقطب تلاش می‌کند در سنت فرو نماند و برخورد فعالانه‌ای با جهان مدرن داشته باشد، گفت: میراث جهان تسنن برگرفته از کلام اشعری است و سید هم به این میراث تعلق دارد.

پارسانیا در همایش سیدقطب با بیان اینکه سیدقطب تلاش می‌کند در سنت فرو نماند و برخورد فعالانه‌ای با جهان مدرن داشته باشد، گفت: میراث جهان تسنن برگرفته از کلام اشعری است و سید هم به این میراث تعلق دارد.

به گزارش خبرنگار مهر، حجت‌الاسلام و المسلمین دکتر حمید پارسانیا عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی و استاد دانشگاه تهران، عصر روز گذشته ۲۷ بهمن ماه در دومین روز همایش بازخوانی و بررسی دیدگاه‌های سید قطب که به همت کانون اندیشه جوان، مؤسسه اشراق و نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه تهران در تالار علامه امینی کتابخانه مرکزی دانشگاه تهران برگزار شد به ارائه سخن پرداخت.

وی در ابتدای سخنانش با بیان اینکه می‌توان تقسیم‌بندی چهارگانه‌ای در خصوص جهان اسلام پس از رویارویی با غرب داشت، گفت: در تقسیم اولیه می‌توان دو شاخه اسلامی و مدرن قائل شد. شاخه اسلامی قائل به حفظ اصالت اسلامی و وجه مدرن قائل به اخذ تمدن غربی است. سؤال اینجاست که سید قطب در کدام بخش قرار می‌گیرد؟

پارسانیا افزود: در شاخه اول دو نوع نیروهای اسلامی وجود دارد: بخش اول در مقابل غرب منفعل هستند. آنها در خود فرو می‌روند و به غرب توجهی ندارند. برای مثال میرزای شیرازی در حرکت تنباکو فعال بود، اما پس از مشروطه و شکست نهضت قائل به انفعال شد. در حوزه فلسفه علامه طباطبایی و شهید مطهری فعال بودند و اندیشه دینی را در مقابل اندیشه غرب ترویج داده و غنی کرده‌اند.

این استاد حوزه و دانشگاه تأکید کرد: در شاخه مدرن هم می‌توان به دو رویکرد فعال و منفعل قائل بود، به این معنا که رویکرد منفعل قائل به اخذ فرهنگ و تمدن مدرن بدون هیچ گونه تغییری است و رویکرد فعال نسبت به فرهنگ غرب واکنش نشان داده و اقدام به بومی‌سازی می‌کند. یکی از روش‌های بومی‌سازی ریشه‌یابی برای مفاهیم مدرن در فرهنگ و متون اسلامی است. وی با بیان اینکه به نظر می‌رسد سید قطب متعلق به جریان سنتی فعال باشد، گفت: او هم قائل به فعالیت نظری و هم فعالیت عملی در مقابل فرهنگ غرب بود. سید قطب به دنبال بازگشت به دوره اقتدار جهان اسلامی است. پروژه او با سلفیه وهابی متفاوت است. سلفیه وهابی به دنبال خلوص نظری و عربی است، اما او به دنبال نوعی حرکت سیاسی و اجتماعی و فراملیتی است. سید قطب را می‌توان اشعری دانست. وی یک سنت‌گرای فعال بود که کلام را فعال کرده و افکارش ریشه در اشعری‌گری و اندیشه‌های محمد غزالی و محمد عبده داشت.

پارسانیا با بیان اینکه همان طور که اشاره کردم برای بررسی جریانهای معرفتی جهان اسلام چهار نوع تقسیم‌بندی دارد، گفت: برخی رویکردها در این تقسیم‌بندی چهارگانه، حاصل تقسیم‌بندی دوگانه دیگری است که هر کدام به دو قسمت دیگر تقسیم بندی می‌شود.

عضو هیئت علمی دانشگاه تهران ادامه داد: بر این اساس، باید برخی متفکران را در چارچوب سنتی جهان اسلام و دیگران را در حاشیه جهان مدرن و دوره معاصر قرار داد. هر یک از این دو جریان به دو بخش دیگر تقسیم می‌شوند. کسانی که در چارچوب سنتی جهان اسلام قرار دارند می‌توانند در دوران مدرن آنچنان در خود فرو روند که به اصطلاح خودشان تاریخ را متوقف کنند تا میراث سنت محفوظ بماند. دسته دیگر به شکلی فعالانه با تحولات جهان مدرن برخورد می‌کنند و سعی‌شان این است که به حیات تاریخی خود تداوم ببخشند.

استاد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران با بیان اینکه آن عده از متفکرانی که در حاشیه جهان مدرن قرار می‌گیرند نیز بر همین مبنا دوگونه هستند، بیان کرد: عده‌ای بدون هیچ تصرفی در ایده‌ها و گفتمان غرب را می‌پذیرند و می‌خواهند فضاهای معرفتی را از یک جغرافیا به جغرافیا دیگر منتقل کنند و در حقیقت برخوردشان در برابر جهان مدرن انفعالی است.

وی گفت: دسته دیگر فعالانه برخورد و تلاش می‌کنند آموزه‌ها و ایده‌های مدرن را بومی کرده و برای خود تاریخ سازی کنند. بنابراین چهار جریان فکری در دوران جدید در جهان اسلام وجود دارد که سید قطب بیشتر متعلق به جریان دوم است. سید قطب تلاش می‌کند در سنت فرو نماند و برخورد فعالانه‌ای با جهان مدرن داشته باشد. بنابراین فعالیت نظری و عملی دارد. میراث جهان تسنن برگرفته از کلام اشعری است و سید قطب هم به این میراث تعلق خاطر دارد.

پارسانیا تصریح کرد: بر مبنای این میراث بازگشت و حفظ تاریخ اسلام، بازگشت به دوره اقتدار سلفی و اسلام عثمانی و اموی دارای جایگاه است. از این نظر کار سید قطب نسبتی با کاری که وهابیت انجام می‌دهند ندارد، زیرا وهابیت صرفاً جنبه نظری دارد و نه عملی، مگر اینکه در دهه‌های اخیر آنها با تأسیس القاعده و ... تلاش کردند به حوزه عمل وارد شوند. وی در پایان سخنانش با تأکید بر اینکه سید قطب متعلق به اخوان المسلمین است که تلاش می‌کند نظری و عملی به اقتدار

اسلامی برسد، اذعان کرد: مشکلی که سید قطب داشت این بود که میراث اشعریّت که به تسنن راه پیدا کرده جایگاهی به عقل نظری و عملی نمی‌دهد، بلکه به عقل تجربی می‌پردازد. به همین دلیل سید قطب با کاستی‌های بسیاری درباره نظریه‌پردازی دقیق برای وصول به نتیجه مواجه بود.